

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020: शालेय शिक्षणाची गुणवत्ता आणि राष्ट्रीय मिशन

डॉ. संगीता बाबुराव भालेराव, सहायक प्राध्यापक, जवाहर शिक्षण प्रसारक संस्थेचे
शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गरताडता. जि. धुळे (महाराष्ट्र)

सारांश

नवीन धोरणामध्ये शालेय शिक्षणाचा दर्जा श्रेष्ठतम राखण्याचा प्रयत्न करण्यात आला आहे. ज्ञान हे केवळ अभ्यासासाठी आणि परीक्षा उत्तीर्ण करण्यासाठी नाही तर त्यांचे तार्किक, सर्जनशील, नैतिक विचार विकसित करण्यासाठी आहे. शालेय स्तरावर अनेक चांगले बदल करण्यात आले आहेत. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 हे अत्यंत क्रांतिकारी असे धोरण मानले जाते. अनेक नवीन बदल यात आपणास पहावयास मिळत आहेत.

शैक्षणिक परिणामांची सध्याची स्थिती आणि खरोखर काय आवश्यक आहे यामधील अंतर कमी करण्यासाठी, वर्गातील व्यवहार सक्षमतेवर आधारित शिक्षण आणि शिक्षणाकडे वळले पाहिजेत. मूल्यांकन साधने देखील दिलेल्या वर्गाच्या शिक्षण परिणामांशी संरेखित करणे आवश्यक आहे. हे साध्य करण्यासाठी, सर्व टप्प्यांवर, अनुभवात्मक शिक्षणाचा अवलंब करणे आवश्यक आहे, ज्यामध्ये कला एकात्मिक आणि क्रीडा एकात्मिक शिक्षण, कथाकथनावर आधारित अध्यापनशास्त्र, इतरांसह, प्रत्येक विषयातील मानक अध्यापनशास्त्र आणि विविध विषयांमधील संबंधांचे अन्वेषण यांचा समावेश आहे.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-2020 यामध्ये शालेय स्तरावर नवीन प्रारूप आखण्यात आले आणि जे घटक आतापर्यंत दुर्लक्षित होते त्या घटकांचाही समावेश मुलभूत शिक्षणात करण्यात आला आहे. शालेय स्तरावर अभ्यासक्रम सोपा आणि मनोरंजक असावा याची विशेष काळजी घेण्यात आली आहे. आधुनिक काळानुसार विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण दृष्टीने विकास घडवून आणणारी शिक्षण व्यवस्था असणे काळाची गरज होती. ती गरज नवीन शैक्षणिक धोरणामुळे पूर्ण झाली आहे.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 अंतर्गत, अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांसाठी मनोरंजक बनविला गेला आहे आणि तांत्रिक ज्ञान आणि त्याचे व्यावहारिकप्रशिक्षण देखील समाविष्ट केले गेले आहे. त्याचा उहापोह सदर लेखात करण्यात आला आहे.

मुख्य संबोध

शालेय शिक्षण, बालसंगोपन, गुणवत्ता, शालेय शिक्षणातील गुणात्मक वाढ, भाषिक संरचना, तांत्रिक ज्ञान, अभ्यासक्रम सुधारणा,

प्रस्तावना

वाचन आणि लिहिण्याची क्षमता आणि संख्यांसह मूलभूत क्रिया (Operations) करणे ही भविष्यातील सर्व शाळा आणि आजीवन शिक्षणासाठी एक आवश्यक पाया आणि अपरिहार्य अट आहे. विविध सरकारी तसेच गैर-सरकारी सर्वेक्षणे असे दर्शवितात की आपण सध्या शिक्षणाच्यागंभीर मार्गक्रमणातून जात आहोत. सध्या प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांचा एक मोठा भाग 5 कोटींहून अधिक असल्याचा अंदाज आहे. सर्व मुलांसाठी मूलभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता प्राप्त करणे हे एक तातडीचे राष्ट्रीय मिशन बनले पाहिजे, ज्यासाठी अनेक आघाड्यांवर त्वरित उपाययोजना केल्या पाहिजेत.

वंचित भागात आणि मोठ्या विद्यार्थी-शिक्षक गुणोत्तर असलेल्या भागात, किंवा निरक्षरतेचे उच्च दर - स्थानिक शिक्षक आणि महिला शिक्षकांना नियुक्त करण्यावर विशेष लक्ष दिले पाहिजे. दुसरे, जगभरातील

अभ्यासातून असे दिसून आले आहे की एकाहून एक नेतृत्व शिकवणे हे शिकण्यासाठी अत्यंत प्रभावी आहे. अशाप्रकारे, प्रशिक्षित शिक्षकांच्या देखरेखीखाली आणि सुरक्षिततेच्या पैलूंची योग्य काळजी घेऊन सहकारी विद्यार्थ्यांसाठी पीअर ट्युटॉरिंग हा ऐच्छिक आणि आनंददायक क्रियाकलाप म्हणून घेतला जाऊ शकतो. याचबरोबर स्थानिक समुदाय आणि त्याहूनही पुढे-शालेय शिक्षण प्रणालीच्या या मोठ्या प्रमाणात कार्यामध्ये सहभागी होणे खूप सोपे केले जाईल.

शोध विषय विवेचन

शाळा सोडलेल्या मुलांना पुन्हा शाळेत आणण्यासाठी आणि आणखी मुले गळती होऊ नयेत यासाठी दोन एकंदर उपक्रम हाती घेण्यात येणार आहेत. पहिली म्हणजे प्रभावी आणि पुरेशी पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देणे जेणेकरून सर्व विद्यार्थ्यांना पूर्व-प्राथमिक शाळेपासून इयत्ता १२वीपर्यंत सर्व स्तरांवर सुरक्षित आणि आकर्षक शालेय शिक्षण मिळू शकेल. हे आधीपासून अस्तित्वात असलेल्या शाळांचे अपग्रेड आणि विस्तार करून, अतिरिक्त गुणवत्ता निर्माण करून साध्य केले जाईल. ज्या भागात ते अस्तित्वात नाहीत अशा ठिकाणी शाळा, आणि सुरक्षित आणि व्यावहारिक वाहतूक, विशेषतः मुलींसाठी वसतिगृहे उपलब्ध करून देऊन सर्व मुलांना योग्य स्तराच्या दर्जेदार शाळेत जाण्याची संधी मिळेल. दुसरे म्हणजे, विद्यार्थ्यांचा तसेच त्यांच्या शिकण्याच्या पातळीचा काळजीपूर्वक मागोवा घेऊन शाळेत सार्वत्रिक सहभाग प्राप्त करणे,

अ) त्यांची शाळेत नोंदणी आणि हजेरी आहे याची खात्री करण्यासाठी सतत कार्य करणे आणि

ब) उपायांसाठी योग्य संधी उपलब्ध आहेत. शिक्षण हक्क कायद्याची अंमलबजावणी इयत्ता 12 पर्यंत आणि 18 वर्षांपर्यंतच्या सर्व मुलांसाठी केली जाईल.

शालेय संकुलांमध्ये नियुक्त केलेले समुपदेशक आणि शिक्षक सतत विद्यार्थी, पालकांसह काम करतील. सर्व शालेय वयाची मुले शाळेत जात आहेत आणि शिकत आहेत याची खात्री करण्यासाठी समुदायांद्वारे आणि त्यांच्याशी संपर्क साधण्याची व्यवस्था करण्यात आली आहे.

निरोगी जेवण आणि समुपदेशकांचा परिचय आणि शालेय शिक्षण प्रणालीमध्ये समुदाय समर्थन, तसेच गरिबीवर प्रभावी उपाययोजना करण्यासाठी विविध निरंतर उपायांद्वारे जे शिक्षणाच्या पलीकडे असू शकते. प्रणाली संशोधनातून असे दिसून आले आहे की पौष्टिक न्याहारीनंतरचे सकाळचे तास विशेषतः संज्ञानात्मकदृष्ट्या अधिक मागणी असलेल्या विषयांच्या अभ्यासासाठी फलदायी ठरू शकतात; या तासांचा फायदा दुपारच्या जेवणाव्यतिरिक्त एक साधा पण उत्साही नाश्ता देऊन केला जाऊ शकतो.

शालेय शिक्षणाची अभ्यासक्रम आणि अध्यापनशास्त्रीय रचना त्यांना उत्तरदायी आणि विकासात्मक गरजा आणि विद्यार्थ्यांच्या आवडींशी संबंधित बनवण्यासाठी पुनर्रचना केली जाईल. त्यांच्या विकासाचे वेगवेगळे टप्पे, अनुक्रमे 3-8, 8-11, 11-14 आणि 14-18 वर्षे वयोगटातील आहे. त्यामुळे शालेय शिक्षणाच्या फ्रेमवर्कचे मार्गदर्शन 5+3+3+4 डिझाइनद्वारे केले गेले आहे. ज्यामध्ये पायाभूत (3 वर्षे प्रीस्कूल + वर्ग 1-2), प्रीपरेटरी (वर्ग 3-5), मध्यम (वर्ग 6-8) यांचा समावेश आहे, त्याचबरोबर माध्यमिक स्तर (वर्ग 9-12) असे चार शालेय टप्पे आहेत.

पायाभूत टप्प्यात खेळ/क्रियाकलाप-आधारित शिक्षण आणि ECCE चा उपरोक्त अभ्यासक्रम आणि अध्यापनशास्त्र यांचा समावेश असेल. यात शिष्टाचार आणि वर्तन, नैतिकता, वैयक्तिक आणि सार्वजनिक स्वच्छता, टीमवर्क आणि सहकार्य इत्यादींवर लक्ष केंद्रित केले गेले आहे. तयारीचा टप्पा हळूहळू खेळ-आधारित शिक्षणातून अधिक औपचारिक परंतु परस्परसंवादी वर्ग शिक्षणाकडे आहे. नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात पाठ्यपुस्तके, वाचन, लेखन, बोलणे, शारीरिक शिक्षण, कला, भाषा, विज्ञान आणि गणित यासह सर्व विषयांवर

ठोस प्रक्रिया करून विशेष रचना केली गेली आहे. या धोरणात मिडल स्टेजमध्ये प्रत्येक विषयातील अधिक अमूर्त संकल्पना शिकण्यासाठी/चर्चेसाठी विषय शिक्षकांची भूमिका महत्वपूर्ण असेल ज्यासाठी विद्यार्थी विज्ञान, गणित, कला, सामाजिक विज्ञान आणि मानविकी या टप्प्यावर तयार होतील. हायस्कूल (किंवा माध्यमिक) स्टेजमध्ये चार वर्षांच्या बहुविद्याशाखीय अभ्यासाचा समावेश असेल, मध्य टप्प्याच्या विषयाभिमुख अध्यापनशास्त्रीय आणि अभ्यासक्रम शैलीवर आधारित, परंतु अधिक खोली, अधिक गंभीर विचार, जीवनाच्या आकांक्षांकडे जास्त लक्ष आणि अधिक लवचिकता असेल. हायस्कूल स्टेजमुळे अधिक विषयांच्या एक्सपोजरची अनुमती मिळू शकते आणि अधिक लवचिकता आणि मॉड्यूलसचे अधिक वारंवार मूल्यांकन सक्षम होऊ शकते.

वरीलवर्णित टप्पे पूर्णपणे अभ्यासक्रमीय आणि अध्यापनशास्त्रीय आहेत, जे मुलांच्या संज्ञानात्मक विकासावर आधारित विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षण अनुकूल करण्यासाठी डिझाइन केलेले आहेत; ते प्रत्येक टप्प्यावर राष्ट्रीय आणि राज्य अभ्यासक्रम आणि अध्यापन-शिकरण धोरणांच्या विकासाची माहिती देतील, परंतु भौतिक पायाभूत सुविधांमध्ये समांतर बदल करणे आवश्यक नाही.

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात 21व्या शतकातील प्रमुख कौशल्यांनी सुसज्ज सर्वांगीण आणि परिपूर्ण व्यक्ती तयार करणे हे उद्दिष्ट आहे. ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी अभ्यासक्रम आणि अध्यापनशास्त्राच्या सर्व पैलूंची पुनर्रचना आणि सुधारणा केली गेली आहे. अधिक समग्र, शोध-आधारित, चर्चा-आधारित आणि विश्लेषणावर आधारित शिक्षणासाठी जागा तयार करण्यासाठी अभ्यासक्रमातील सामग्री प्रत्येक विषयातील त्याच्या मूलभूत गोष्टींनुसार कमी केली जाईल. अनिवार्य सामग्री मुख्य संकल्पना, कल्पना, अनुप्रयोग आणि समस्या सोडवणे यावर लक्ष केंद्रित करेल. शिकवणे आणि शिकणे अधिक संवादात्मक पद्धतीने आयोजित करण्याचा प्रयत्न करेल; प्रश्नांना प्रोत्साहन दिले जाईल आणि सखोल आणि अधिक अनुभवात्मक शिक्षणासाठी विद्यार्थ्यांसाठी वर्गातील सत्रांमध्ये नियमितपणे अधिक मजेदार, सर्जनशील, सहयोगी आणि अन्वेषणात्मक क्रियाकलाप असतील.

विद्यार्थ्यांना अभ्यासासाठी विषयांची वाढीव लवचिकता आणि निवड दिली जाईल, विशेषतः माध्यमिक शाळेत - शारीरिक शिक्षण, कला आणि व्यावसायिक हस्तकला या विषयांसह - जेणेकरून ते त्यांच्या स्वतःच्या अभ्यासाचे मार्ग आणि जीवन योजना तयार करण्यास मोकळे असतील. सर्वांगीण विकास आणि वर्षानुवर्षे विषय आणि अभ्यासक्रमांची विस्तृत निवड हे माध्यमिक शालेय शिक्षणाचे नवीन वेगळे वैशिष्ट्य असेल. 'अभ्यासक्रम', किंवा 'सह-अभ्यासक्रम' क्षेत्रांमध्ये, 'कला', 'मानवता' आणि 'विज्ञान' किंवा 'व्यावसायिक' किंवा 'शैक्षणिक' प्रवाहांमध्ये कोणतेही कठोर पृथक्करण होणार नाही. शालेय अभ्यासक्रमात विज्ञान, मानविकी आणि गणित व्यतिरिक्त शारीरिक शिक्षण, कला आणि व्यावसायिक हस्तकला यासारखे विषय गंभीरपणे समाविष्ट केले जातील, प्रत्येक वयात काय मनोरंजक आणि सुरक्षित आहे याचा विचार केला गेला आहे.

बहुभाषिकता तसेच राष्ट्रीय एकात्मतेला प्रोत्साहन देते. मात्र, या धोरणातील लवचिकतेचे तत्त्व लक्षात घेऊन त्रिभाषा सूत्रामध्ये मोठी लवचिकता असेल. कोणत्याही राज्यावर कोणतीही भाषा लादली जाणार नाही. ज्या विद्यार्थ्यांचे शिक्षणाचे माध्यम स्थानिक/गृहभाषा आहे ते इयत्ता 6 मध्ये द्विभाषिकपणे विज्ञान शिकण्यास सुरुवात करतील, जेणेकरून इयत्ता 9 च्या अखेरीस ते त्यांच्या मातृभाषा आणि इंग्रजी दोन्हीमध्ये विज्ञानाबद्दल बोलू शकतील. बिझनेस स्टडीज, अकाउंटन्सी, सायकॉलॉजी इत्यादी आंतरराष्ट्रीय विषय देखील द्विभाषिक शिकवले जातील. भारतीय उपखंडातील, प्राचीन ते आधुनिक, आणि जीवनाच्या सर्व क्षेत्रातील लेखकांद्वारे तसेच इतर कलांच्या माध्यमातून साहित्याचे वाचन आणि विश्लेषण करून स्थानिक भाषा आणि दुसरी भारतीय भाषा यांचा विकास केला जाईल.

जगभरातील अनेक विकसित देशांनी स्पष्टपणे दाखवून दिले आहे की, एखाद्याची भाषा, संस्कृती आणि

परंपरामध्ये चांगले शिक्षित असणे हा शैक्षणिक, सामाजिक आणि तांत्रिक प्रगतीसाठी खरोखरच मोठा फायदा आहे. भारतातील भाषा या भाषांमध्ये लिहिलेल्या प्राचीन तसेच आधुनिक साहित्य (गद्य आणि काव्य दोन्ही), चित्रपट आणि संगीत यांचा विशाल भाग असलेल्या जगातील सर्वात श्रीमंत, सर्वात वैज्ञानिक, सर्वात सुंदर आणि सर्वात अर्थपूर्ण आहेत. सांस्कृतिक संवर्धनासाठी तसेच राष्ट्रीय एकात्मतेच्या उद्देशाने, सर्व तरुण भारतीयांनी त्यांच्या देशातील भाषांच्या समृद्ध आणि विशाल श्रेणीची आणि त्यांच्या आणि त्यांच्या साहित्यात असलेल्या खजिन्याची जाणीव ठेवली पाहिजे.

देशातील प्रत्येक विद्यार्थी इयत्ता 6-8 मध्ये कधीतरी 'भारताच्या भाषा' वर एक मजेदार प्रकल्प/क्रियाकलाप घेईल. या प्रकल्पात विद्यार्थी त्यांच्या सामान्य ध्वन्यात्मक आणि वैज्ञानिकदृष्ट्या-व्यवस्थित वर्णमाला आणि लिपींपासून सुरुवात करून, त्यांच्या सामान्य व्याकरणाच्या रचना, त्यांची उत्पत्ती आणि संस्कृत आणि इतर शास्त्रीय भाषेतील शब्दसंग्रहांचे स्रोत, बहुतेक प्रमुख भारतीय भाषांमधील उल्लेखनीय एकतेबद्दल शिकतील.

आदिवासी भाषांचे स्वरूप आणि संरचनेची जाणीव करून देणारे भौगोलिक प्रदेश कोणते भाषा बोलतात हे देखील ते शिकतील आणि ते भारतातील प्रत्येक प्रमुख भाषेतील काही ओळी आणि प्रत्येकाच्या समृद्ध आणि उन्नत साहित्याबद्दल थोडेसे बोलायला शिकतील. अशा उपक्रमामुळे त्यांना भारतातील एकता आणि सुंदर सांस्कृतिक वारसा आणि विविधतेची जाणीव होईल आणि ते भारताच्या इतर भागांतील लोकांना भेटतील तेव्हा त्यांच्या संपूर्ण आयुष्याला एक नवी दिशा प्राप्त होईल हा प्रकल्प एक आनंददायी क्रियाकलाप असेल आणि त्यात कोणत्याही प्रकारचे मूल्यांकन समाविष्ट नसेल.

लहान मुले त्यांच्या मातृभाषेतून अतिशय त्वरेने शिकतात आणि छोट्या संकल्पना समजून घेतात हे चांगले आहे. अशा प्रकारे, जेव्हा शक्य असेल तेव्हा, शिक्षणाचे माध्यम - किमान इयत्ता 8 पर्यंत मातृभाषा/स्थानिक भाषा असेल. त्यानंतर, जिथे शक्य असेल तिथे स्थानिक भाषा ही भाषा म्हणून शिकवली जाईल. विज्ञानासह उच्च दर्जाची पाठ्यपुस्तके मातृभाषांमध्ये उपलब्ध करून दिली जातील. ज्या प्रकरणांमध्ये मातृभाषेतील पाठ्यपुस्तक साहित्य उपलब्ध नाही, शिक्षक आणि विद्यार्थी यांच्यातील व्यवहाराची भाषा तरीही शक्य असेल तेव्हा मातृभाषाच राहिल. ज्या विद्यार्थ्यांची मातृभाषा शिक्षणाच्या माध्यमापेक्षा वेगळी असू शकते अशा विद्यार्थ्यांसह, द्विभाषिक अध्यापन-शिक्षण सामग्रीसह द्विभाषिक दृष्टिकोन वापरण्यासाठी शिक्षकांना प्रोत्साहित केले जाण्याची जाईल असे धोरण नवीन शैक्षणिक धोरणात आहे.

अनेक संशोधन अभ्यास हे स्पष्टपणे दर्शवितात की मुले 2 ते 8 वयोगटातील भाषा अत्यंत लवकर घेतात आणि शिवाय बहुभाषिकतेमुळे तरुण विद्यार्थ्यांना खूप संज्ञानात्मक फायदे मिळतात, मुलांना भाषा लवकर कळतात (परंतु मातृभाषेवर विशेष जोर देऊन). सर्व भाषा आनंददायक आणि परस्परसंवादी शैलीत, भरपूर संवादात्मक संभाषण, वाचन, लेखन आणि बोलणे आणि संगीत, कविता आणि नाट्य यासारख्या कलांद्वारे शिकवल्या जातात. देशभरातील सर्व प्रादेशिक भाषांमध्ये आणि विशेषतः अनुसूची 8 मधील सर्व भाषांमधील भाषा शिक्षकांची मोठ्या प्रमाणात गुंतवणूक करण्यासाठी केंद्र आणि राज्य सरकारकडून मोठा प्रयत्न केला जाईल. राज्ये, विशेषतः भारतातील विविध प्रदेशांतील राज्ये, आपापल्या राज्यांमध्ये तीन भाषांच्या सूत्राचे समाधान करण्यासाठी आणि देशभरातील भारतीय भाषांच्या अभ्यासाला प्रोत्साहन देण्यासाठी, एकमेकांकडून मोठ्या संख्येने शिक्षक नियुक्त करण्यासाठी द्विपक्षीय करार करू शकतात.

भाषांच्या बरोबरीने संस्कृत ही शालेय आणि उच्च शिक्षणाच्या सर्व स्तरांवर पर्यायी भाषांपैकी एक म्हणून दिली जाईल. संस्कृत व्यतिरिक्त, तमिळ, तेलगू, कन्नड, मल्याळम, ओडिया, पाली, पर्शियन आणि प्राकृत

यासह भारतातील इतर सर्व अभिजात भाषा आणि साहित्याचे शिक्षण देखील शाळांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर पर्याय म्हणून उपलब्ध असेल (शक्यतो ऑनलाइन मॉड्यूल म्हणून), या भाषा आणि साहित्य जिवंत आणि जिवंत राहतील याची खात्री करण्यासाठी, विशेषतः त्या राज्यांमध्ये जिथे त्यांना उत्तम प्रकारे शिकवले जाते आणि त्यांचे पालनपोषण केले जाऊ शकते, हे सुनिश्चित करण्यासाठी, तंत्रज्ञानाच्या एकत्रीकरणासह अनुभवात्मक आणि नाविन्यपूर्ण पध्दतींद्वारे केले जाईल. नवीन राष्ट्रीय धोरणात भाषा उपयोगिता आणि संरचनेला विशेल महत्व दिले गेले आहे.

भारतातील अभिजात भाषा आणि साहित्य यांचे महत्त्व, प्रासंगिकता आणि सौंदर्य देखील दुर्लक्षित करता येणार नाही. संस्कृत ही एक महत्त्वाची आधुनिक (अनुसूची 8) भाषा असतानाही, लॅटिन आणि ग्रीक भाषेपेक्षा मोठे शास्त्रीय साहित्य आहे, ज्यामध्ये गणित, तत्त्वज्ञान, व्याकरण, संगीत, राजकारण, वैद्यकशास्त्र, वास्तुशास्त्र, धातूशास्त्र, नाटक, कविता, कथाकथन आणि बरेच काही यांचा अफाट खजिना आहे. भारतामध्ये इतर अभिजात भाषांमध्येही अत्यंत समृद्ध साहित्य आहे. शास्त्रीय तामिळ, तसेच शास्त्रीय तेलुगू, कन्नड, मल्याळम आणि ओडिया, पाली, पर्शियन आणि प्राकृत व्यतिरिक्त; या अभिजात भाषा आणि त्यांचे साहित्य देखील त्यांच्या समृद्धीसाठी आणि वंशजांच्या सुखासाठी आणि समृद्धीसाठी जतन केले पाहिजे. जेव्हा भारत एक पूर्ण विकसित देश बनतो, तेव्हा पुढच्या पिढीला भारताच्या विस्तृत आणि सुंदर शास्त्रीय साहित्यात भाग घ्यायचा आणि मानव म्हणून समृद्ध व्हायचे असते ज्यात महान बौद्धिक आणि सांस्कृतिक खजिना आहे.

निष्कर्ष

१. नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात शालेय शिक्षणाला विशेष प्राधान्य दिले गेले आहे. मुलांच्या समृद्धीसाठी भाषिक विकास आणि कृतियुक्त शिक्षणावर जोर देण्यात आला आहे.
२. समृद्ध भाषा आणि त्यांच्या कलात्मक कौशल्यांच्या जतनासाठी, सर्व शाळांमधील सर्व विद्यार्थ्यांना, सार्वजनिक किंवा खाजगी, किमान दोन वर्षे भारताची अभिजात भाषा आणि त्याच्याशी संबंधित साहित्य शिकण्याचा पर्याय असू शकतो.
३. माध्यमिक शिक्षण आणि विद्यापीठाद्वारे मध्यम स्तरापासून पुढे चालू ठेवण्याच्या पर्यायासह, इयत्ता 6-12 मध्ये तंत्रज्ञानाच्या एकत्रीकरणासह अनुभवात्मक आणि नाविन्यपूर्ण पध्दतींद्वारे शिक्षण देण्याची व्यवस्था आहे.
४. भारतीय भाषा आणि इंग्रजीमध्ये उच्च-गुणवत्तेच्या व्यतिरिक्त, कोरियन, चायनीज, जपानी, थाई, फ्रेंच, जर्मन, स्पॅनिश किंवा रशियन या परदेशी भाषा देखील माध्यमिक स्तरावर मोठ्या प्रमाणावर शिकण्यासाठी तशी सुविधा उपलब्ध करून दिली जाणार आहे.
५. अनेक संशोधन अभ्यास हे स्पष्टपणे दर्शवितात की मुले 2 ते 8 वयोगटातील भाषा अत्यंत लवकर घेतात आणि शिवाय बहुभाषिकतेमुळे तरुण विद्यार्थ्यांना खूप संज्ञानात्मक फायदे मिळतात.
६. विद्यार्थ्यांना संस्कृतींबद्दल जाणून घेण्यासाठी जगाचे आणि त्यांच्या स्वतःच्या आवडीनुसार त्यांचे जागतिक ज्ञान आणि गतिशीलता वाढवणे सर्वात महत्त्वाचे मानले गेले आहे.

७. एकंदरीत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 हे शालेय शिक्षणामध्ये एक नवी उर्जा आणि परिवर्तन घेऊन आले आहे. ज्यामुळे गुणवत्ता विकास आणि राष्ट्रीय विकासाच्या दृष्टीने अपेक्षित फलनिष्पत्ती आपणास पहावयास मिळेल.

संदर्भ

1. सिंगदिनेश "नवीन शैक्षणिक धोरण शालेय आणि उच्च शिक्षणाचे बंधन उघडेल". 30 जुलै 2020
2. नवभारत टाईम्स. 31 जुलै 2020, "नवीन शैक्षणिक धोरण".
3. दैनिक लोकमत, 12 जानेवारी 2023
4. दैनिक लोकसत्ता, 13 डिसेंबर 2022
5. www.nep2020.com
6. www.neweducationpolicy.co.in
7. www.education.gov.in/nep2020
8. www.leadschool.in/school-owner/national-education-policy-nep-2020
9. www.niepid.nic.in/nep_2020.pdf
10. www.blog.teachmint.com/nep-2020